

**ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
ІМЕНІ ІВАНА БОБЕРСЬКОГО**

Кафедра інформатики, кінезіології та кіберспорту

Свістельник І. Р.

ЛЕКЦІЯ № 6

Поняття академічної культури та академічного письма

з навчальної дисципліни

„ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА ТА АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ”
галузь знань 24 „Сфера обслуговування”
спеціальність 241 „Готельно-ресторанна справа”
рівень вищої освіти – бакалавр
факультет туризму

ТЕМА. Поняття академічної культури та академічного письма

План:

1. Поняття академічної культури.
2. Поняття академічного письма.
3. Науковий стиль.
4. Мовні особливості наукового стилю.

Поняття академічної культури

Академічну культуру визначають як інтелектуально-етичну систему цінностей, мотивацій, переконань та сприйнятів у професійній діяльності; норми, правила поведінки проведення наукового дослідження; культуру особистої поведінки і спілкування; загальну культуру закладу освіти; культуру якості праці і відповідальності за її результати.

Академічна культура є однією з найважливіших складових вищої школи як соціального інституту. Вона відображає відносини, які є спільними для всіх, хто працює і навчається в закладі освіти; звичаї та ділову практику; правила корпоративної культури; трудової і ділової етики. Цінності академічної культури (чесність, довіра, повага, відповідальність) сформульовано в Бухарестській декларації етичних цінностей і принципів вищої освіти в Європі, де академічну культуру визначають як академічну свободу, моральну і соціальну відповідальність дослідників за результати досліджень; прагнення наукових товариств до співпраці на світовому рівні; наукову, дослідницьку етику; позитивну взаємодію суб'єктів дослідницької діяльності.

До компонентів академічної культури відносимо:

аксіологічний та мотиваційно-етичний компонент (морально-етичні цінності професії: професійний обов'язок, соціальну відповідальність, академічну честь, повага до співробітників; етичні у здійсненні дослідницької діяльності);

інформаційно-когнітивний компонент (уміння представляти дані з використанням цифрових пристроїв і створення творчого середовища для формування креативного мислення);

праксеологічний та поведінково-інтерактивний компоненти (реалізація засвоєних цінностей, норм, знань, уміння та навички, що ґрунтуються на критичному мисленні, володінні комунікативною технікою, вербальною та невербальною (манера говорити, жести, міміка, пантоміміка) взаємодією і знаходять прояв, зокрема, в академічній грамотності).

Академічна культура виконує низку функцій, серед яких виокремлюємо:

пізнавальну, інформативну, світоглядну, регулятивну, комунікативну, аксіологічну.

Пізнавальна функція визначає суспільні потреби людини, інтереси, її місце в суспільстві.

Інформативна та комунікативна функція реалізується через безпосереднє і опосередковане спілкування. В процесі академічної комунікації відбувається ідентифікація вченого (виступи на конференціях, резюме, список наукових праць, офіційна вебсторінка, науковий профіль в базах даних).

Світоглядна функція забезпечує єдність пізнавальних, емоційно-чуттєвих, оціночних елементів свідомості.

Регулятивна функція забезпечує правила етикету, знаки уваги, традиції тощо.

Аксіологічна – формує в людини певні ціннісні орієнтири та потреби.

До рівнів академічної культури належать: *загальний рівень; профільно-професійний; корпоративний* (професорська-викладацька академічна культура, студентська академічна культура, індивідуальна академічна культура).

Складовими компонентами академічної культури є:

- академічні інститути;
- академічна (навчальна, наукова) діяльність;
- академічна доброчесність;

- академічне письмо;
- академічна мобільність

Суб'єктами академічної культури є заклади освітньої діяльності, керівники закладів освіти, науково-педагогічні працівники, здобувачі вищої освіти.

Основними рисами академічної культури є:

- культура навчання в університеті, етичні цінності, традиції, норми, правила проведення наукового дослідження;
- наукова мовна культура, професійна культура наукового співтовариства;
- соціальна, моральна відповідальність за процес і результати дослідження, що формується в освітньому просторі закладу вищої освіти.

Академічна культура передбачає наявність умінь та навичок академічного письма.

Поняття академічного письма

Академічне письмо (у вузькому розумінні) – це компетенція, володіння якою забезпечує можливість досліднику читати, розуміти і писати наукові тексти, формулювати індивідуальну, авторську позицію.

Схема академічного письма:

визначення теми – пошук інформації з різних джерел – вивчення/читання інформаційного джерела – формування власних ідей/суджень – написання авторського академічного (наукового) тексту.

Однією з базових вимог академічного письма є *наукова етика*, яка охоплює правила наукової комунікації та цитування. Головний принцип наукової етики – послідовне розмежування власної і чужої думки; система вимог до оформлення цитат і покликань.

Академічне письмо містить змістовий та структурний компоненти написання наукових текстів, уміння висловлювати та обґрунтовувати власні ідеї за допомогою переконливого і зручно організованого наукового тексту. Науковий текст – це спосіб подання наукової інформації, результат наукового дослідження; інтелектуальний продукт, який пропонується науковій спільноті. Від якісного тексту залежить доля дослідження, його

сприйняття науковим співтовариством, вплив дослідження на процес розвитку науки.

Науковий текст має свої функції: виклад змісту наукового дослідження (точне подання усіх його складових – від постановки завдань до результатів їх вирішення); презентація дослідження (привабливість тексту для науковців, які могли би ним зацікавитися).

Особливостями наукового тексту і професійного наукового викладу думки є:

обов'язкове відображення проблеми, висунення гіпотези, доцільність та раціональних усіх положень, орієнтація на досягнення дослідницької мети і поставлених завдань;

раціональний характер мислення, наявність суджень та умовиводів, побудованих за правилами логіки;

використання понятійного апарату науки;

дотримання призначення тексту – довести та обґрунтувати наукову думку.

Фахівці виокремлюють такі підгрупи умінь, необхідних для успішного написання наукового тексту: володіння **академічною грамотністю** (комплексний процес формування певних навичок, зокрема володіння навичками письма з урахуванням мети висловлювання, логічного викладення думок); **інформаційна грамотність** (знання та навички правильної ідентифікації інформації, уміння її знаходити, аналізувати, раціонально та ефективно використовувати, критично, компетентно, достовірно оцінювати з дотриманням етичних норм і правил; уміння опрацьовувати, інтерпретувати, аналізувати та правильно представляти її результати).

Інформаційна грамотність є поняттям комплексним, її характеризують різні аспекти, такі як: вивчення інформації (*інформаційна культура*); соціальний/навчальний (*власне інформаційна грамотність*); пізнавальний як вид індивідуальної компетенції (*інформаційні уміння*). Інформаційна грамотність є основою навчання упродовж життя.

Щоби оволодіти навичками академічного письма й професійно писати наукові тексти, необхідно пам'ятати про дотримання **наукового стилю мови**. Науковий стиль мови – це один з функціональних різновидів літературної мови, який реалізується у **спеціалізованих текстах різних жанрів**. Тексти наукового

стилю поділяють на **великі і малі жанри** (форма організації тексту в межах певного стилю відповідно до функціонально-сміслової специфіки і композиційної структури). До великих жанрів належать дисертації, енциклопедії, монографії, довідники, навчальні посібники, до малих – наукова стаття, реферат, анотація, тези, огляд, рецензія, відгук.

Основними функціями наукового стилю мови є *інформативна функція* (функція повідомлення), *епістемічна* функція (наукове пояснення явищ, з'ясування, обґрунтування гіпотез, класифікація понять, систематизація знань), *комунікативна* (інформування), *перформативна* (встановлення певних фактів або зв'язків за допомогою мовного матеріалу) та функція *аргументованого доказу*.

Науковий стиль

Науковий стиль використовується переважно в науковій сфері для інформування про певні результати наукових досліджень. Цей стиль поділяється на власне науковий стиль та науково-популярний залежно від цільової аудиторії, на яку розраховане викладення матеріалу.

Сфера застосування наукового стилю — **наукові й науково-технічні праці, призначені для спеціалістів, підручники для вищих шкіл.**

Науковий стиль послуговується такими мовними одиницями як:

міжстильові одиниці (загальнонаукові, книжні слова, їх застосовують у більшості стилів. Це, наприклад, слова: *перевага, досвід, результат, факт*);

мовні одиниці, які мають відповідне функціонально-стильове забарвлення (*гіпотеза, актуальність проблеми, наукове значення, апробація, ступінь дослідження, офіційний опонент, автореферат*).

Підстилями наукового стилю є: *власне науковий* (академічний), *науково-навчальний* (дидактичний), *науково-технічний* (виробничо-технічний); *науково-популярний*; *науково-інформативний* (науково-реферативний), *науково-*

довідковий (довідково-енциклопедичний). У межах наукового стилю виокремлюють також науково-публіцистичний та науково-фантастичний підстили.

Науковий (академічний) підстиль. Цей різновид призначений для написання первинних і вторинних наукових текстів, що повідомляють наукову інформацію, доводять її новизну. До **первинних наукових текстів**, мета яких – передавання первинних наукових відомостей, отриманих у процесі наукових досліджень, відносять: *монографію, дисертацію, дипломні, магістерські роботи, наукові статті, наукову доповідь*. До **вторинних наукових текстів**, мета яких – опис змісту первинних текстів, відносять: *конспекти, реферати, анотації, рецензії, тези, науково-технічні огляди, науковий звіт, резюме, протоколи засідань наукових товариств* тощо.

Основні та додаткові підстили наукового стилю. Поняття про жанри

Характерними ознаками **власне наукового підстилю** виступають *академічний виклад, насиченість термінів, використання чітких визначень, точність, переконливість аргументації, синтаксичні конструкції, логічна послідовність викладу, лаконічність форми*. Тексти цього різновиду адресують фахівцям відповідного профілю. У суто науковому стилі пишуть монографію, дисертацію, наукові статті, конспекти, реферати, анотації, рецензії, готують наукову доповідь.

Науково-навчальний підстиль. Це стиль підручників, навчальних та методичних посібників, збірників завдань і вправ, програм, курсів лекцій, словників, конспектів тощо. Наукова інформація у такому підстилі є аргументованою й доступною для студентів чи школярів.

Науково-навчальні тексти характеризуються дидактичною спрямованістю, ілюстраціями, логічною структурою. Відбір матеріалу, зміст і

форма навчальної літератури залежить від того, для кого вона призначена: для вищої школи, середньої, інших типів шкіл.

Спільними ознаками підручника і навчального посібника є науковість, об'єктивність викладеного матеріалу; відповідність навчальній програмі; наступність і перспективність; доступність подання матеріалу. Водночас підручник містить весь обов'язковий зміст навчального курсу, а навчальний посібник містить лише ті теми, які, на переконання автора, потребують особливої уваги.

Науково-популярним підстилем пишуть тексти статей, есе наукових праць, інтерв'ю учених, готують огляди наукової інформації. Завдання науково-популярної літератури – в доступній і зрозумілій нефахівцеві в цій галузі формі ознайомити з науковими знаннями. Наукові твердження у таких текстах ілюструються прикладами; уникають спеціальних умовних позначень, символів, формул, складних схем. Замість вузькоспеціальних термінів пропонують загальноживану лексику, подають спрощені визначення. Для текстів властиві прості речення, рідше – складні синтаксичні конструкції.

За сферами наукового знання **тексти наукового стилю поділяють на:** *науково-технічні* (містять описи технічних об'єктів, аналіз технологій тощо), *науково-природничі* (тексти з біології, хімії, фізики, географії, що подають опис наук про живу і неживу природу), *науково-гуманітарні* (тексти з філології, культурології, філософії, історії, що осмислюють феномен культури, людської особистості).

Як об'єкт наукового осмислення науковий текст формується з трьох частин:

- ✓ як результат дослідження, тому що містить ті або інші наукові ідеї, обґрунтування, аргументації;
- ✓ як джерело наукової методології і джерело фактологічної інформації, яку отримує і опрацьовує дослідник;
- ✓ результат інтелектуального продукту.

Науковий текст містить опис наукового дослідження в цілому або якісь його складові. Він є знаковою формою наукового знання. Не можна створити науковий текст без проведення наукового дослідження. Науковий текст обов'язково відображає ту чи іншу проблему, висуває гіпотези, орієнтує на нові знання, характеризується доцільністю і раціональністю усіх положень, орієнтований на досягнення дослідницької мети та завдань.

Особливості наукового тексту визначають його структуру. За найзагальнішого підходу науковий текст складається з трьох частин: постановка проблеми, результати дослідження (основна частина), висновки.

Постановка проблеми – визначає проблему, мету і завдання, гіпотези і методи дослідження, а також зв'язок дослідження з іншими дослідженнями.

Результати дослідження (основна частина) описує проведене дослідження й отримані результати.

Висновки.

Висновок – надаються підсумки дослідження, що пояснюють розв'язання проблеми, пропонуються перспективи розвитку для подальших досліджень. Висновки подаються у вигляді окремих лаконічних положень, методичних рекомендацій та мають відповідати поставленим завданням. У висновках необхідно зазначити не тільки те позитивне, що вдалося виявити в результаті вивчення теми, а й недоліки та проблеми

Будь-яке наукове дослідження спирається на роботу з джерелами інформації. Тому наприкінці наукового тексту необхідно вказати, які саме інформаційні документи були використані під час підготовки наукового дослідження.

Список використаних джерел – перелік джерел, що використовуються під час підготовки наукової роботи. Розміщується в списку згідно з порядком посилань у тексті, або за абеткою прізвищ авторів. Спочатку розміщуються видання українською мовою, потім – іноземними

Під час написання наукового тексту слід дотримуватися певних правил: текст має бути орфографічно, синтаксично та стилістично вичитаний. Пам'ятайте, що читаючи грамотний текст, формується позитивне ставлення до науковця. У наукових текстах слід дотримуватися точності та ясності викладу: факти, аргументи та висновки слід подавати в чіткій формі з дотриманням логіки розповіді; текст має бути завершеним, представляти єдину цілісність. Всі слова необхідно вживати тільки в їх прямому значенні. Недоречними в наукових текстах є метафори, епітети, художні порівняння та гіперболи.

Стилі мовлення, які необхідно уникати під час написання наукового тексту:

Необхідно пам'ятати про синтаксичні особливості наукового стилю мови

Специфіка наукового стилю – це переважання іменників, прикметників і прислівників над дієсловами. Тобто в наукових текстах домінують поняття, а не дії. Це стосується й стилістики, тому необхідно використовувати безособовий стиль викладу без зайвих вставних конструкцій та жаргонізмів.

Потрібно уважно добирати наукові терміни під час написання наукового тексту. Звертати увагу на недопустимість експресії. Пам'ятати, що домінуючою формою оцінки має бути констатація ознак. Наприклад, правильним буде замінити прикметник *наступні* займенником *такі*, що підкреслює послідовність перерахування особливостей; використовувати поширені вказівні займенники: *цей, той, такий*.

Для наукового тексту, який потребує аргументації і виявлення причинно-наслідкових відносин, властиві складні речення різних видів з чітко синтаксичними зв'язками, наприклад: *завдяки тому що, між тим як, тому*

що, з огляду на те, що, унаслідок того, що, в той час як. Особливо часто використовують похідні прийменники: *протягом, у результаті, відповідно до, на відміну від, поряд з, у зв'язку з.*

Обов'язковою вимогою до об'єктивності викладу матеріалу є покликання на джерела інформації. У тексті це можна реалізувати за допомогою спеціальних вставних слів і словосполучень: *на думку, за даними, за повідомленням.*

Якостями, які визначають культуру наукової мови, є *точність, ясність і стислість*, адже недоречно вжите слово може суттєво викривити сенс написаного. Ясність характеризує уміння писати доступно і дохідливо з униканням словосполучень з невизначеним або занадто узагальненими значеннями. Стислість є умовою якості наукової мови і характеризує уміння уникнути непотрібних повторів, надмірної деталізації і словесного непотребу.

Слід пам'ятати, що під час написання наукового тексту необхідно уникати багатослів'я, мовної надмірності, тавтології, канцеляризмів, заплутаної лексики, переобтяжування чужомовними словами. Натомість дотримуватися стилістичних норм і логічних зв'язків слів у реченні.

ПРИКЛАДИ НЕПРАВИЛЬНИХ І ПРАВИЛЬНИХ ВИСЛОВІВ

НЕПРАВИЛЬНО	ПРАВИЛЬНО
Це сама важлива тема	Це найважливіша тема
По цих розділах буде практична робота	З цих розділів буде практична робота
Ці помилки зустрічаються часто	Ці помилки трапляються часто
Висловлюю мою думку	Висловлюю власну думку
Було два семінара	Було два семінари
Здати іспит	Скласти іспит
Більша половина студентів	Більше ніж половина студентів
Залік по педагогіці	Залік з педагогіки
Направлення на практику	Скерування на практику
Об'єм знань	Обсяг знань
Область науки	Галузь (сфера) науки
Вартує уваги	Вартий уваги (заслугує на увагу)
Учений ступінь	Науковий ступінь
По нашій кафедрі є два співшукача	На нашій кафедрі є два здобувачі
Представити дисертацію до захисту	Подати дисертацію до захисту
Представляє великий інтерес	Дуже цікавий

Допускаю, що	Припускаю, що
Добитися результатів	Домогтися результатів
Більше того	Щобільше, навіть, до того
Задавати питання	Ставити запитання, запитувати
З цієї точки зору	З цього погляду
З цієї причини	Через це
Невірне обчислення	Неправильне, хибне, помилкове обчислення
Не грає ніякої ролі	Не має ніякого значення, не відіграє ніякої ролі
Не рідкість	Не дивина, звичайна річ
Один і той же	Той самий
Ні при яких обставинах	Ні за яких умов (обставин)
Наступні факти	Такі факти
Корінним чином	Докорінно
Один і той же	Той самий
Першочергове питання	Питання (справа) найбільшої ваги
Піднімати проблему	Порушувати проблему
Переслідувати мету	Мати на меті
Під кінець	Наприкінці, наостанку, насамкінець
По мірі того як	Відповідно до того як
По меншій мірі	Принаймні
По відношенню до	Щодо, стосовно
Представляти результати	Подати результати
При бажанні	Бажаючи
Ставити своїм завданням	Ставити собі за мету
При умові	За умови; з умовою
При участі	За участю
Протиріччя	Суперечність
Разом з тим	Водночас, поряд з тим
У повному об'ємі	У всьому обсязі
У всіх випадках	Завжди
У (в) першу чергу	Насамперед, передусім, перш за все, найперше, щонайперше, поперед усього
Як видно розбирається в цьому	Мабуть (певно) компетентний у цьому (розуміється на цьому)
Прибув в якості учасника конференції	Прибув як учасник конференції
Пришло два фахівця	Пришло два фахівці
Просимо подати наступні документи	Просимо (треба) подати такі документи
Керівник приймає по службовим справам з трьох годин	У службових справах керівник приймає після третьої години (по третій)
По якому питанню	В якій справі
Список працюючих	Список працівників
Розглянемо більш детально	Детальніше розглянемо
Залишити без уваги	Не виявляти уваги, не звертати уваги, залишити поза увагою
Прийняли рішення (одноголосно)	Ухвалили рішення (одностайно)
Комісія по складанню резолюції	Комісія для складання резолюції
Перетворювати в життя	Втілювати в життя
Питання в'яснено	Питання з'ясовано

Під великим питанням	Під великим сумнівом
Підводити підсумки	Підбивати підсумки, підсумовувати
По результатах цього року	За результатами цього року
По розрахункам спеціалістів	За розрахунками фахівців
По тій причині	З тієї причини; через те, що
До слова запрошується	Запрошуємо до слова
Подаємо вашій увазі	Подаємо до вашої уваги
Розглянемо наступні питання	Розглянемо такі питання
Привести приклад	Навести приклад
Прийти до висновку	Дійти висновку
Сказано в мій адрес	Сказано на мою адресу
Упускати з виду	Забути, випускати з уваги
Явка обов'язкова	Присутність обов'язкова
Я виступаю з докладом	Маю виголошувати доповідь, виступаю з доповіддю
Пристаємо до обговорення	Розпочинаємо обговорення (роботу)
Нарада по проблемам	Нарада з проблем
Рахуйтеся з думкою людей	Зважайте на думку людей
Наша задача	Наше завдання
Ми намітили	Ми запланували
Ми підраховали	Ми врахували
Співставимо	Порівняємо (зіставимо)
На протязі року	Упродовж (протягом) року
Не дивлячись	Незважаючи
Треба прикласти чимало зусиль	Треба докласти чимало зусиль
Більша половина працівників	Більше ніж (як) половина працівників
Халатне відношення до роботи	Недбале ставлення до роботи
Навики	Навички
Втрати складають 10%	Втрати становлять 10%
Заставити зробити	Змусити зробити
Задіяти	Залучити
Можемо привести наступні приклади	Можемо навести такі приклади
Накінець	Нарешті
Мова йде	Йдеться про
По крайній мірі	Принаймні, щонайменше
Відмінити	Скасувати
Пару слів	Кілька слів
Приведені показники співпадають	Наведені показники збігаються
До цих пір	Досі
Вартує уваги	Вартий уваги
Невільно	Мимоволі
Внести на затвердження	Подати на затвердження
У письмовій формі	У писемній формі
Прийняти до відома	Взяти до уваги
Подача документів	Подання документів
Підпис завірено	Підпис засвідчено
Документ включає	Документ містить
Експертиза повинна бути проведена	Експертиза має бути проведена
Прийнято Радою	Рада ухвалила
В якості	Як
Співпадіння	Збіг

Корінним чином	Докорінно
У порівнянні	Порівняно
У протилежність	На противагу
Шокуюча	Несподівана
Усупереч очікування	Усупереч сподіванням
Згідно наказу	Згідно з наказом
Відповідно з ухвалою, у відповідності з ухвалою	Відповідно до ухвали
Згідно рішення	Згідно з рішенням

Список використаних джерел:

1. Семенов О. Традиції академічної культури в університетах України і за кордоном / О. Семенов // Академічна культура дослідника в освітньому просторі : матеріали I Всеукр. наук.-практ. конф. студ., асп. Та мол учених (18 травня 2017 р.). – Суми, 2017. – с. 9–12.
2. Антисуржик : навч. посіб. / за ред. О. Сербенської. – Львів : Априорі, 2019. – 304 с.
3. Сурмін Ю. П. Наукові тексти: специфіка, підготовка та презентація : навч.-метод. посіб. / Ю. П. Сурмін. – Київ : НАДУ, 2008. – 184 с.